

El 6 de juny de 2021, un grup d'artistes de diferents sensibilitats espirituals i de diferents àmbits artístics, convocats per Justícia i Pau i acollits a la Comunitat de Sant Benet de Montserrat, hem aprofundit junts sobre les ressonàncies que es produeixen entre l'encíclica Laudato Si', la Natura i l'art. Amb aquest document que recull les diferents aportacions, volem prendre més consciència del que ha emergit en el transcurs d'aquest diàleg; i alhora volem fer un primer pas per a compartir les nostres intuïcions i certeses, els nostres reptes i interrogants.

PRIMER DIÀLEG ART LS'

Com ressonen LS' i la Natura en el cor de l'Art?

La Natura, l'Espiritualitat i l'Art són tres realitats inseparables en la nostra vida; aquestes dimensions s'interrelacionen i estableixen sinergies entre sí, formant part d'un Tot.

Tanmateix, aquestes vivències adquireixen maneres i tonalitats diverses segons la personalitat i la biografia de cadascú. De la mateixa manera que hi ha moltes formes d'expressió artística; unes que passen com la música o la dansa, la dramatització i no deixen constància si no s'enregistra; i d'altres amb obres que perduren, com les arts plàstiques, les arts visuals i les arts digitals.

En aquest sentit, volem fer un reconeixement de la diversitat en la unitat. Alhora que constatem la singularitat de cadascú, sentim que formem part d'un tot. Tots som un en Tot i crear és la nostra manera personal de viure en el món.

Si comencem posant la mirada en la Natura, que és el nucli de LS', ens trobem d'entrada amb aquesta diversitat de vivències; i constatem també de forma immediata que l'Art i l'espiritualitat emergeixen en elles i s'hi fan presents contínuament.

Per a alguns la Natura és sentida com la pròpia veritable casa; que parla i meravella, que ofereix contínuament moments de bellesa sublim; i que és manifestació de Déu, del transcendent (La llum, les ombres, les cingleres, els colors... símbols evocadors de permanència, de gràcia, de subtil diàleg amorós...) que omple d'alegria l'artista i el mou a lloar Déu per la Creació, junt amb tota la creació. I pintar i crear en la Natura és la seva manera espontània de respondre a aquesta emoció. En aquest sentit, podríem dir que viure i pintar va molt junt. El que l'artista rep i sent en la Natura és el que transmet; irradia la bellesa que rep, la bellesa que el fascina. Reconeixem en això la ressonància de LS' amb la seva invitació a fer experiència del Sagrat a través de la Natura, sortint re-creats d'aquesta experiència per a seguir creant.

Tanmateix, tot i sentir la natura com a font d'inspiració, hi ha qui necessita aïllar-se i tancar-se per destil·lar, interioritzar aquesta experiència personal abans d'expressar-la; com si en certa manera l'entorn natural pogués distreure d'aquesta interioritat, requerint un espai i un temps propi per a una síntesi creativa. La Natura pot ser un canal cap a la interioritat, tot i que en alguns casos pot ser també una distracció si hom es queda en la recreació com a fi en sí mateixa.

En altres ocasions, La Natura es pot trobar tan perfecta i extraordinària, que l'artista no se sent capaç de representar-la perquè no creu que hi pugui aportar res, i cerca d'altres fonts d'inspiració que aportin noves coses i així, sense renunciar a ella, crear una obra diferent.

De fet, Laudato Si' és un cant a la bellesa de la Creació que trenca amb desafortunades expressions de l'església d' abans, quan semblava que la qüestió estètica només s'havia de guardar pels sants.

L'artista té una relació especial amb la bellesa. Sovint el pintor o el fotògraf surt a la Natura amb el cavallet o la càmera a la descoberta de la bellesa; això és tot un aprenentatge, tota una experiència. Descobrir la Bellesa, aprendre a mirar diferent.

Alguns arriben a sentir la seva vocació com una autèntica "obligació" de fer bellesa, d'estimar la bellesa de la Natura i fins i tot, si és possible, amb l'art aportar-hi encara més bellesa de la que presenta en un moment donat, tot forjant quelcom nou. L'Art crea bellesa i retorna la dignitat allà on la vida s'ha degradat.

Tot i que cal ser cauts quan parlem de bellesa; l'art que busca la bellesa estètica per si mateixa pot acabar sent un art tancat en sí mateix, fruit una mirada occidental benestant i acomodada, que es retro alimenta d'una pau trobada en aquestes estètiques, que pot portar a la seducció per la seducció. Això ens pot fer caure en un consum repetitiu de plaer estètic, de plaer pel plaer.

La vida requereix un respecte harmonitzat amb la natura; cal que l'artista capti la realitat des de l'ètica, interpretant allò que ens configura. Aquí hi ha la rel de bellesa associada a una ètica profunda i una estètica natural que ens preforma.

En consonància amb això, alguns expressen que l'artista se sent cridat a crear i expressar allò que el sensibilitza, sigui ple de bellesa o no. Per exemple un mar que és perill, amenaça i mort per a tants refugiats.

Així doncs, quan es percep que no que tot és bonic, l'artista, com a transmissor, comunica també la seva preocupació per les coses que estan anant malament. Des d'aquesta perspectiva, si ens plantejem com pot un artista reflectir la LS', podem destacar la seva relació amb la Creació, ja que l'art és un ressò de la Creació del món.

No hem d'oblidar que la natura també és viscuda per l'ésser humà com a lloc de conflicte; les seves inclemències, la duresa del treball del camp per a obtenir-ne els aliments per la supervivència... Els que són de camp ho saben. En els relats del Gènesi s'expressa aquesta realitat: primer apareix la creació, després un segon relat Déu crea l'home i situa l'home dins la Natura; però tastant la fruita de l'arbre del coneixement aquest en queda expulsat i, des d'aquell moment, la seva relació amb la Natura ja no és idíl·lica.

És en aquest sentit que no podem limitar l'art a la bellesa; l'art pot comunicar les engrunes de la vida; l'art pot trobar els camins de la malaltia, de la pobresa, de les guerres, de l'angoixa, de les pors, de la fam, dels desastres naturals, del dol, de la mort, que forma part del viure humà. L'art pot comunicar la lletjor d'una emoció, la lletjor del rebuig, la lletjor dels abusos a persones, de la inconsciència humana, dels pecats capitals, des de la denúncia o des de la reflexió, o des de la representació, o descripció...

L'Art és com la pell de l'artista, a través de la qual sent el món i es manifesta al món.

Els qui se senten més de ciutat, sovint tenen una relació temorenca amb la Natura, i per tant, per ells la Natura tampoc és només bellesa; tanmateix, això no treu que puguin sentir la Natura com una gran mestra; per exemple, el descobrir que a l'hivern, quan la vida sembla hostil, és el

moment en que silenciosament es transforma la llavor és un fet que ens ajuda a entendre més la nostra pròpia mort i a caminar cap a la unió personal de totes les facetes en comunió. O bé el fet d'observar que el fruit, quan madura a la branca, madura de dins a fora però, si el fem madurar fora d'aquesta, ho fa de fora cap a dins; com passa amb les persones que, quan vivim arrelades en l'interior de l'ésser, vivim la vertadera descoberta de dins i no com passa en una societat que inverteix els valors, saturant-nos d'estímul i falses descobertes.

Per això cal fer un reclam a l'essencial, als valors fonamentals: el retorn a l'origen, a la natura, la terra... el valor de l'esforç dels nostres avantpassats i de les seves formes de viure...

De fet, quan ens acostem a la Natura, aquesta ens convida al silenci, a sentir i viure la seva Bellesa, sense separació. La Natura té el poder de retornar-nos a allò que som, perquè és casa nostra i en ella no hem d'aparentar res. Els artistes podem aportar aquesta obertura i sensibilitat. Hem d'apropar-nos a la natura i després apropar-nos als altres, aprenent del diàleg que s'estableix quan ens obrim a tots els nivells.

La Natura ens transcendeix i nosaltres acudim a contemplar-la per reconèixer què hi ha que ens segueixi donant sentit. L'Art també. Sentir, des de la contemplació, de més a prop, l'essencial; ressonàncies que captem, com receptacles, per explicar el sentit; per donar als altres, al món, una ofrena des del més profund de nosaltres mateixos: el silenci del buit de la terra, de l'aire...un buit que ens porta a la plenitud, el Sense Temps, el No Temps; instants congelats d'estar en sí mateix, en Ell.

I, quan parlem de la Natura i de la Creació, hem de recordar que nosaltres som Natura; Hem de recuperar aquesta capacitat de ser Natura, on cadascú té un valor únic. Podríem dir que l'Art és per l'artista el camí cap a l'autèntic jo-natura; per això, en aquest diàleg amb la Natura, fins i tot quan l'artista es tanca per crear, és la Natura que crea, ja que nosaltres som Natura.

L' Art ens ofereix l'oportunitat de respectar la natura de la que formem part, contemplant-la i contemplant-nos alhora a nosaltres mateixos amb les nostres actituds davant la mateixa; davant del Tot, paisatges, persones... Després de sentir que l'equilibri que desplega el paisatge que ens configura, adonar-nos que aquest no hauria de ser mai alterat per nosaltres, sinó on farem el nostre retorn? On trobarem la font? Si gairebé ja no queda aigua...!

Així, quan reconeixem que nosaltres som també Natura, llavors som vehicle entre el de fora i el de dintre. En realitat quan l'artista crea és quan és més ell mateix; en aquell moment està connectat amb el Tot i no hi ha res més; es dona una mena d'osmosi entre el del de fora i el de dintre; el que passa a dins i a fora és indestruïble; d'aquí la importància de la sinceritat, que l'artista transmeti el que realment és, sent veritablement honest amb si mateix i amb el món.

L'acte creatiu demana un estar en sí mateix, un equilibrar-se, reequilibrar-se... una manera de mirar; mirar la branca de l'arbre que té l'harmonia del pas del temps, del vent, de l'ocell que hi reposa i que en les estries de l'escorça hi posa l'avellana per menjar-hi el moll, ... percebre-hi tot un ecosistema que no es pot trencar... on tot té un sentit.

Però cal no oblidar que aquell que contempla l'obra és també qui la continua o la completa; aquesta depèn també de la mirada i del moment dels altres; l'artista crea i l'altre, en rebre-ho, ho pot metabolitzar de moltes maneres; perquè l'artista deixa una obra que té vida pròpia. Aquells qui la contemplen s'emocionen i en certa manera potser també sensibilitzen o es transformen, cadascú a la seva manera. Fins i tot una mateixa persona pot contemplar una obra d'art en diferents moments de la seva vida i tenir ressons diferents.

Això ens retorna a LS', que, si bé conté una part molt racional, objectiva amb síntesi de diferents pensaments, que ens crida a mobilitzar-nos i a comprometre'ns, també és cert conté una part molt emocional. El papa Francesc sap que, perquè l'acció i el compromís es facin realitat, cal treballar l'emoció; aquesta és la gran novetat, ja que en el nostre món tenim el problema de la racionalitat. L'amor és emoció i LS' ens convida a emocionar-nos. Emocionar-nos amb les persones, amb la Natura... L'Art és emoció. I atenció, emoció no és sentimentalisme.

L'art comunica la vida en sí mateixa, des de totes les sensacions i emocions que pugui viure l'ésser humà. Per això va més enllà de la bellesa com a reinterpretació de la realitat que es presenta. Es tracta de presentar la situació de l'altre, des de la seva vulnerabilitat i sofriment fins al seu èxit, des del sentir profund de l'altre envers situacions injustes, des del sentir profund també d'instant de plenitud i de pau.

L'Art ajuda a comunicar el què passa al món... des del què no ens agrada al que sí; des de la necessitat de fugir de les ciutats verticalitzades per prendre consciència del pas del temps i de la immanència de la Natura, del color de cada estació, dels arbres, dels prats... fins a aquella experiència humana que es vol explicar, sigui des de la denúncia o el rebuig, sigui des de l'elogi, l'admiració...

L'art i totes les seves disciplines, art plàstiques, arts visuals, arts escèniques, dansa, música, i arts digitals, totes reinterpreten la vida.

L'art genera reflexió, provoca sensacions, evoca vivències que l'artista ha percebut des dels sentits fent reviure allò que altri ha experimentat. A través de l'Art ens comuniquem amb presències d'absències, ja que tot passa. Som efímers, la natura és efímera; no podem atrapar el temps. L'Art immortalitza instants, o crea, o evoca sensacions viscudes, o en genera de noves associades a cada experiència personal; tot i que potser en ocasions vivim massa allunyats de l'essencial, de la natura, per poder comprendre aquest valor.

Per això diem que l'artista no és l'únic protagonista sinó que també ho és l'espectador. L'obra és una ofrena. L'artista ha de transmetre a l'espectador, a través de l'emoció, una nova realitat, un trànsit místic, una transcendència que porta a una altra visió del món. I la contemplació d'una obra d'Art és també un acte creatiu.

En aquest sentit l'Art també conté una vocació a ensenyar, passant per l'experiència que fa cadascú. L'artista ha de confiar en el que rep.

Això no és fàcil; de vegades volent donar, volent ensenyar, ens separem de la pròpia Natura; Hem de ser conscients quan això passa i tornar a apropar-nos-hi, tornar a gaudir-la, perquè només així surt el diàleg fluid que ens apropa veritablement als altres. Tanmateix és cert que, perquè aquest apropament esdevingui possible, cal també una tasca d'educar, d'ensenyar a mirar, a contemplar, a sentir...

Si bé és veritat que hi ha persones que tenen una sensibilitat especial per a comprendre l'art, en general, si no hi ha una formació per a rebre i sentir l'Art, les persones es queden sovint en els aspectes superficials. Per això l'educació és important.

Cal tenir present que el camí de l'Art és també un camí ardu, que requereix treball, esforç i perseverança. Quan tot crida a la immediatesa, acompanyar en el camí de l'Art és just el contrari i ajuda a fer processos a llarg termini. En aquest sentit és tot un miracle tenir nens aprenent a tocar un instrument, quan és un procés costós que durarà anys! Com diu LS', el fet de perseverar en el camí de l'Art és testimoniatge d'una altra manera de viure, que mostra que es pot trobar

felicitat i satisfacció sense consumir, desenvolupant les nostres capacitats i carismes i obrint-nos a aquestes altres plaers que ofereix la vida.

Tanmateix, l'Art va més enllà encara en la línia d'aquesta transformació personal profunda que demana el Papa, pel potencial que té l'Art com a mitjà per connectar-nos amb nosaltres mateixos i connectar-nos amb els altres.

Cal doncs remarcar el poder unificador de l'art. Aquest que es manifesta just en aquell instant d'inhalació previ a l'execució de l'obra, quan l'artista es connecta amb sí mateix i amb la creació, del qual sorgeix després l'obra; com aquell primer instant d'inhalació que hem fet tots en el moment de néixer.

És probable que aquest instant d'inhalació-unificació tingui relació amb el terme "inspiració". Tots hem pogut percebre com una "obra inspirada" et transmet quelcom que una obra no inspirada no té. I cal remarcar que si no estem en pau en nosaltres mateixos no podem inspirar.

L'art pot connectar persones desconegudes, sense necessitat de trobar-se físicament en l'espai i el temps. És també una de les poques coses que pot connectar-nos en els "no llocs", igual que la solidaritat. De vegades, quan hom travessa llocs inhòspits i despersonalitzats de les ciutats hi troba una petjada d'art que algú desconegut, en un altre moment, hi va deixar; llavors sent d'alguna manera que l'Art retorna la dignitat allà on la vida s'ha degradat, alhora que pot sentir-se re-connectat amb sí mateix i connectat espiritualment amb aquell qui no coneix.

L'art rescata la llum de cada petitesa amb el sentir íntim que s'hi amaga...ens connecta amb el present i ens connecta amb el que som. La Natura, com l'Art, ens posa enfront de la nostra pròpia naturalesa. Com diu LS' "som cridats a ser els instruments del Pare Déu perquè el nostre planeta sigui allò que ell va somiar en crear-lo i respongui al seu projecte de pau, bellesa i plenitud"; i el camí de l'Art ens ha de portar a trametre aquesta pau, bellesa i plenitud que brolla d'una connexió profunda amb la Vida.

LS' és una crida a viure una espiritualitat més oberta i més profunda que, des d'una experiència més emotiva, que connecta la vivència de la Natura amb el Sagrat. I l'art Es un llenguatge espiritual; no s'ha d'intel·lectualitzar sinó que ha d'arribar d'una altra manera. En aquest sentit, i ha qui diu que cal optar per deixar que l'art parli per si sol. Quan l'Art és autèntic, arriba a la gent.

De fet, cal evitar el risc d'instrumentalitzar l'art; perquè l'art és la unió d'una experiència personal autèntica i d'un llenguatge personal que flueix en harmonia amb aquesta; quan es pretén que l'art serveixi per a la transmissió d'una idea es pot caure en la simple propaganda, que produeix adoctrinament més que no pas una veritable transformació.

En aquesta relació artista-obra-receptor, alguns parlen del "despreniment del creador", que a vegades es produeix des del mateix plantejament de l'obra; per exemple, en una pintura mural d'un temple, cal que l'artista participi del món de la comunitat, de les seves expectatives, del seu espai... Hi ha un procés d'entrar en la comunitat, de compartir la creació.

Això ens porta a posar l'atenció en un quart element: Si bé en l'art són parts essencials l'artista, l'obra i l'espectador o receptor, també és una part essencial d'aquest el procés creatiu; aquella vivència que es produeix en el transcurs de la realització de l'obra i que comporta el fet d'estar plenament present en cada moment. Per això alguns artistes reconeixen en el procés creatiu el més gran potencial transformador de l'Art. I també és per això que alguns se senten especialment cridats a acompanyar les persones perquè elles puguin fer també l'experiència d'aquest procés

creatiu com a protagonistes, per al qual tot ésser humà en té potencialitat. Això és potser el màxim exponent de l'art com a vehicle.

Des d'aquest posicionament, ja sigui a través del cant, com de la música, el teatre, la dansa o de land-art, els artistes conviden la gent a participar de la creació, amb estructures molt simples perquè tothom pugui fer-ho seu. Llavors s'esdevé que un s'obre a l'escolta de l'altre i a l'escolta del cor, tot permetent que l'art flueixi a través seu, sortint del "petit jo-personal" i donant pas al "jo-creatiu", permetent que l'Art i la Bellesa s'expressin a través seu.

Quan l'artista fa ell mateix tot aquest procés d'obertura i transformació, llavors l'obra d'Art adquireix també aquest poder transformador.

L'art que comunica bellesa des d'una ètica profunda ens qüestiona; ens interpel·la sobre qui som i d'on venim, ens recorda la nostra arrel. Ens confronta amb nosaltres mateixos i amb la nostra pròpia vida. Ens desvincula de l'ego i ens porta a mirar l'altre, l'Altre.

No oblidem que LS' és una invitació al canvi integral, una transformació personal profunda. No es pot transformar la societat si no es transformem els individus. Ens hem de plantejar què som, qui som, l'essència que compartim tots. No som l'aparença. Les paraules no tenen tanta importància sinó l'ésser. És una crida a la transformació pròpia i cap enfora.

En concordança amb això podem dir que l'acte creatiu és també un acte re-creatiu, en el sentit profund, d'esdevenir nosaltres mateixos recreats més harmònicament amb el Tot.

Els artistes poden ser un bon canal per a desvetllar una transformació personal; i si no hi ha espiritualitat, interioritat, no hi ha transformació. Si hom no travessa tots els deserts inhòspits el canvi no és possible.

Però, Com desvetllar la consciència? Aquest és el gran repte. Com fer que aquest poder de transformació de l'art no sigui només d'un instant de connexió sinó que això es pugui portar a la pròpia vida? Si volem que hi hagi una transformació social aquesta experiència ha de perdurar. Com traslladar aquests instants d'emoció a un camí de transformació personal continuada, que impliqui de totes les dimensions de l'ésser humà (percepció, emoció, esperit, pensament, acció...) Probablement, si no hi ha connexió amb aquesta arrel profunda no hi ha possible transformació.

En cloure aquesta immersió des del cor de l'Art en el cor de la Natura i el batec de LS', ens adonem que ens hem sentit confirmats en intuïcions i certeses compartides, hem identificat reptes i riscos i hem distingit una crida a aprofundir amb honestedat la nostra unió amb la Natura i El Sagrat per tal de ser vehicle d'aquesta experiència per a la transformació del nostre món; cadascú des de la seva singularitat.

I unes paraules ens acompanyen com un eco de fons: Veneració per la Vida.

Han participat en aquest diàleg: Maria Bargalló, Roser Bosch, Montserrat Cabo, Anna Caixach, Isabel Casas, Josep M. Codina, Guido Dettoni, M. Àngels Domingo, Lau Feliu, Josep Ma Fisa, Josep M. Forcada, Regina Goberna, Anna Jarque, Jordi Longás, Josep Minguell, Xavier Perarnau, Goretti Pomé, Mre Teresa Riba, Neus Santasmasas, Concepció Serra, Carme Solé, Mercè Solé, Roser Solé i Montserrat Viñas.